

Ženíjní zabezpečení při bojovém zajištění státní hranice

Úspěch činnosti pohraničního útvaru při bojovém zajištění státní hranice závisí ve značné míře na ženijním zabezpečení. Jeho nutnost vyplývá mj. z požadavků jako vysoká aktivita, odolnost, cílevědomost při každé bojové činnosti, což můžeme dosáhnout

— soustředěním sil a prostředků v prostoru hlavního úsilí pohraničního útvaru,

— včasnou ženijní úpravou pohraničního úseku,

— rychlým a skrytým obsazením operních bodů a nepřetržitým pokračováním v jejich budování,

— aktivní činností sil a prostředků pohraničního útvaru před a mezi operními body.

Aktivita a odolnost bojového zajištění státní hranice je tedy — vedle účelného použití sil a prostředků — určována ve skutečnosti ženijně technickým budováním pohraničního úseku a jeho účelným využitím. Další závislost ženijního zabezpečení vyplývá z požadavků na bojovou sestavu pohraničního útvaru při přechodu k bojovému zajištění státní hranice. Musí být vybudována tak, aby zabezpečovala co nejmenší zranitelnost jednotek proti účinkům ZHN i odolnost a aktivitu při všech zajišťovacích a obranných akcích a aby přitom bylo možné co nejlépe využít výhodné terénní úseky ve spojení se zátarasy všeho druhu a palbou všech zbraní.

Pohraniční útvary musí být s to ubránit dočasně státní hranici i proti nepříteli, který má převahu sil a prostředků, zvláště dělostřelectva a obrněných vozidel. To vyžaduje plně využít výhody pohraničních útvarů jako dokonalou znalost terénu, ženijní vybudování a uskutečňování manévru.

Ženíjní zabezpečení bojového zajištění státní hranice je tedy předpoklad k úspěšné činnosti pohraničního útvaru. Možnost plánovaného hromadného použití zápalných látek protivníkem zvyšuje dále význam ženijního zabezpečení, které může jejich účinky delekosáhle zmenšit.

Obsah a rozsah ženijního zabezpečení

Požadavky při přechodu k bojovému zajištění státní hranice

Ženíjní zabezpečení je neoddelitelnou součástí činnosti pohraničního útvaru při zajištění státní hranice. To musí vždy brát v úvahu velitelé při vydávání rozkazů. Poněvadž faktor času má zde značnou úlohu, je nutné při přechodu k bo-

jevímu zajištění státní hranice bez průtahu začít se ženíjným zabezpečením. Vzhledem k rozsahu ženíjných prací a poměrně malému počtu ženíjných sil a prostředků u pohraničního útvaru, musí značnou část prací při ženíjném budování pohraničního úseku uskutečnit jednotky pohraničního útvaru samy. To se vztahuje především na opevňovací a maskovací práce při budování opěrných bodů. Při přechodu k bojovému zajištění státní hranice je nutné nepřetržitě pokračovat v ženíjném budování.

Ženíjní prostředky a stroje pohraničního útvaru a pohraniční brigády budou použity především k pracím v prostoru hlavního úsilí.

Při ženíjném zabezpečení bojového zajištění státní hranice je nutné brát v úvahu tyto zvláštnosti:

1. Pohraniční útvary působí v pohraničních úsecích, v nichž jsou dislokovány již v míru. Mohou využít výhodu dokonale znalosti terénu, zvláště s ohledem na včasnou přípravu ženíjního budování. Po vyhlášení bojového poplachu musí se ihned začít s nejdůležitějšími ženíjnými pracemi podle připravených plánů.

2. Organizace ženíjního zabezpečení probíhá v pohraničním úseku ženíjně vybudovaném k normálnímu pohraničnímu zajištění. Plně musí být využity pohraniční zajišťovací objekty, zvláště zátarasy všeho druhu.

3. V období zvýšeného napětí je nutné budovat pohraniční úsek pod přímým vlivem protivníka. Aktivní boj a jiné úkoly nepřipouštějí použít všechny síly k ženíjným pracím.

4. Při ženíjném zabezpečení, zvláště při stavbě objektů polního opevnění v opěrných bodech, je bezpodmínečně nutné dbát na maskování. K utajení činnosti pohraničního útvaru bude účelné uskutečnit část ženíjných prací v noci.

Cíl a úkoly ženíjního zabezpečení

Ženíjní zabezpečení bojového zajištění státní hranice obsahuje všechny ženíjní úkoly nutné k tomu, aby pohraniční útvary mohly úspěšně zajišťovat a bránit státní hranici a podporovat pozemní síly při jejich rozvinutí a překročení státní hranice.

K ženíjnímu zabezpečení patří

- ženíjní průzkum
- ženíjně technické budování terénu
- zajištění pohybu
- ženíjní práce k podpoře pozemních sil a vybavení útvarů materiálem.

Cílem ženíjního zabezpečení je vytvořit příznivé předpoklady k použití pohraničních útvarů při zajištění státní hranice, ke skrytému rozmístění prvků bojové sestavy v opěrných bodech a prostorech soustředění, k ochraně vojsk před účinky ZHN, k rychlému a skrytému manévru záloh a k podpoře činnosti pozemních sil. Kromě toho má ztížit činnost protivníkovi a způsobit mu co největší ztráty. Rozsah ženíjního budování závisí na nutných ženíjných pracích, na času, který je k dispozici a na množství ženíjní techniky. Další vliv má činnost protivníka a terén.

Základem ženíjní technického budování pohraničního úseku je systém opěrných bodů a obranných prostorů s postaveními a úkryty pro síly a prostředky pohraničního útvaru ve spojení se zátarasy.

Ženíjní průzkum

Ženíjní průzkum je součástí ženíjního zabezpečení a vedou jej vesměs jak ženíjní jednotky, tak i pohraniční útvary. Přes připravená opatření (uvedená v plánech o použití) je nutný při přechodu k bojovému zajištění státní hranice, zvláště k upřesňování činnosti a prostorů, ženíjní průzkum vlastního terénu. Použití ženíjných sil pohraniční brigády u pohraničního útvaru vyžaduje upřesnit uskutečněný ženíjní průzkum pohraničního úseku. Těžiště je při tom nutné položit na

- průzkum maskovacích a ochranných vlastností terénu

- upřesnění ženíjního budování, zvláště budování opěrných bodů,

- prověření komunikací k aktivní činnosti záloh pohraničních útvarů.

Ženíjní průzkum terénu u protivníka uskutečňujeme při vševojskovém průzkumu. Při tom musí průzkumné orgány plnit část úkolů ženíjního průzkumu, zvláště plní-li pohraniční útvary úkoly ve prospěch činnosti pozemních sil. V období přivádění pozemních sil mohou být zjišťovány v nepřátelském pohraničním území jednotlivé objekty jako např. komunikace, mosty, důležité úseky terénu. Tyto úkoly mohou plnit pohraniční útvary samostatně nebo v součinnosti s pozemními silami. Jsou možné tyto způsoby: pozorování, přímý průzkum nebo vyslání úderných skupin.

Cílem ženíjního průzkumu je získat včas spolehlivé a úplné údaje a protivníkovi a terénu, které jsou potřebné k organizaci ženíjního zabezpečení. Z toho vyplývá, že na svědomitosti ženíjního průzkumu závisí i všechny ostatní úkoly.

Ženíjně technické budování pohraničního úseku

K ženíjně technickému budování pohraničního úseku patří tyto ženíjní úkoly:

- výstavba objektů polního opevnění v opěrných bodech a v prostorech obrany nebo v prostorech soustředění záloh,
- budování zátarasů všeho druhu,
- průzkum, příprava a udržování silniční sítě v pohraničním území v dobrém stavu,
- vybudování velitelských stanovišť
- maskovací opatření.

Základem ženíjně technického budování je systém opěrných bodů ve spojení se zátarasy. Služební předpis k tomu stanoví: „Základem bojového zajištění státní hranice v úseku pohraničního útvaru je úporná a aktivní činnost pohraničních rot“. Z toho vyplývá, že ženíjní práce k budování opěrných bodů v úseku pohraničního útvaru svým významem a rozsahem zaujímají důležité místo v ženíjním zabezpečení. Podle zásad použití je pohraniční úsek zajišťován v období zvýšeného napětí převážně z četných opěrných bodů. V průběhu tohoto období může však přesto dojít k obraně z rotních opěrných bodů. Autor článku (plk. R. Kautz) je toho názoru, že v závislosti na místě jednotky, na terénu a činnosti protivníka může se pohraniční útvár bránit současně z čelních a rotních opěrných bodů.

Rozhodující vliv na ženíjní budování opěrných bodů mají tyto požadavky:

- musí být v terénu výhodně umístěny s maximálním využitím ochranných a maskovacích vlastností terénu i možnosti přípravy ke kruhové obraně,
- musí umožňovat dobrý výstřel a zabezpečovat, že zátarasy i přístupy k nim budou pod palbou,
- musí umožňovat aktivní a pohyblivou činnost samostatně nebo v součinnosti se zálohami,
- musí být nepřetržitě zdokonalovány a od počátku musí umožňovat účinné vedení palby.

V závislosti na terénu a místě pohraniční roty předpokládá se vybudovat v jejím úseku 2—3 opěrné body, při čemž četa brání prostor o šířce do 300 m a hloubce do 200 m. Autor je toho názoru, že ustanovení předpisu, podle něhož opěrný bod čety může mít šířku až 600 m a hloubku do 300 m neodpovídá současněmu složení čety pohraniční rot. Roz-

loha 300×200 m naproti tomu odpovídá normám pozemních sil, zkušenostem ze cvičení a učebním ukázkám pohraničních útvarů.

Opěrný bod má tyto prvky:

- jednotlivá postavení, která mají mít čelní rozměr od 50—60 m a mají být připravena ke kruhové obraně. Pozůstávají z úseku zákopů, střeleckých stanovišť, stanovišť pro těžké kulometry a pancéřovky. Je-li dostatek času, může být vybudován úsek překrytých zákopů asi s 10 m překrytí z místních zdrojů;
- úkryty pro vozidla, které budou budovány jen v případě, zůstanou-li vozidla u jednotky a bude-li možné k tomu využít přirozené vlastnosti terénu;
- úkryt lehkého typu nebo úkryt z materiálu z místních zdrojů
- pozorovatelná pro velitele čety.

Celková délka zákopů opěrného bodu čety (včetně spojovacích) může být až 1 200 m. Vzhledem k požadavku, že opěrný bod má být budován bez přerušení a od počátku má umožňovat vedení palby, rozlišujeme budování podle těchto prací (odpovídají současně účelnému pořadí):

1. Budování střeleckých okopů pro stálého střelce (postupně od prvního okopu přes okop pro klečícího střelce). Pozorovatelná pro velitele čety (dle možnosti využít k jejímu budování betonové prefabrikáty). Vybudování stanovišť pro kulometry se sektorem palby 270° pro kruhovou obranu.

2. Spojení střeleckých okopů v zákop o hloubce 0,6 m a úplné vybudování stanovišť pro kulomet a pancéřovky.

3. Prohloubení střeleckých zákopů na hloubku 1,10 až 1,50 m pro obsazené příp. neobsazené úseky zákopů. Budování překrytých úseků zákopů a krytů.

Při použití zákopového pluhu GP-80 začíná se v zákopu o hloubce 0,6 m ihned s budováním střeleckých stanovišť a ostatních prvků, a pokračuje se v hloubení zákopů na hloubku 1,10 až 1,50 m.

Bojové zajištění státní hranice nepřípustí použití celé čety k ženíjním pracím — možná varianta je 10 mužů. Počítáme-li s denní pracovní dobou 16 hodin, vyplývá z toho

19 hodin : 10 mužů = 190 hodin = 12 dnů pro muže.

Budování nejdůležitějších prvků opěrného bodu čety trvá asi 14 hodin. Z toho vyplývá: 14 hodin : 10 mužů = 1,4 hod. pro muže. Jak ukazuje tento příklad, může velitel klást požadavek, aby — vezme

me-li za základ uvedené podmínky — pohraniční rota při přechodu k bojovému zajištění státní hranice a se současným zaujetím opěrných bodů čet byla asi za 1,5 hodiny schopna vést palbu z vybudo- vaného postavení.

Úkoly k podpoře pozemních sil při překročení státní hranice

Činnost pohraničního útvaru při zajištění státní hranice musí být sladěna s následující činností pozemních sil. To se týká v určitém rozsahu také ženijního zabezpečení, především zabezpečení přechodu státní hranice svazky pozemních sil. K tomu je žádoucí vytvořit průchody v zátarasech pohraničních zajišťovacích objektů.

Tyto úkoly ženijního zabezpečení je nutné připravit včas a přihlížet k nim při plánování ženijního zabezpečení u pohraničního útvaru. Doba, kdy mají být uskutečněny ženijní práce ke splnění těchto úkolů závisí na různých faktorech. Budování průchodů spadá do období, v němž jsou pozemní síly vyváděny ke státní hranici a pohraniční útvary plní úkoly k bezprostřednímu zajištění jejich vyvedení a krytí jejich rozvinutí.

Při budování průchodů vycházíme z těchto podmínek:

— počet nutných průchodů je vyšší než počet průchodů v zátarasech, jejichž vytvoření bylo zajištěno dodatečně většinou položením pěchotních min. Proto je nutné vytvořit nové průchody trháním prvků pohraničních překážek a minových polí v zátarasech;

— pohraniční zajišťovací objekty, zvláště minové zátarasy ve spojení s vedlejšími objekty jsou stále větší překážkou. Ztěžují pohyb vojsk včetně obrně-

ných vozidel a nemohou být plánovitě překonávány bez přípravy. Počet průchodů, které potřebují pozemní síly je v první řadě závislý na jejich bojové sestavě a stupni jejich rozvinutí při překročení státní hranice. Proto je nutné posuzovat naznačené řešení jen jako jednu z možných variant.

Pohraniční útvar je dislokován asi na 60—70 km délky hranice. To odpovídá přirozenému průběhu hranice s jejími ohbými, zákrutami apod. Se zřetelem na tuto skutečnost může být pohraničnímu útvaru stanovena taktická šířka pásma od 40—50 km. Podle šířky pásma činnosti jedné msd/td a zkušenosti ze cvičení, mohou v důsledku toho působit v úseku pohraničního útvaru až 2 svazky.

Požadavek na maskování ženijních prací a nutnost utajení bojové činnosti pozemních sil, zvláště v souvislosti s překročením státní hranice, nepřipouští předčasně vytvořit průchody v zátarasech. To musí být provedeno v pravý čas a musí to být pro nepřítel překvapení. Proto je neúčelnější použít trhaviny. Rychlé provedení těchto prací závisí ve značné míře na přípravě táhlých náložů ženijními jednotkami pohraničního útvaru a na přípravě náložů v úseku, kde mají být vytvořeny průchody. Trhání pěchotních min položením jednotlivých náložů je příliš nákladné a proto nepřichází v úvahu. Služební předpis k tomu uvádí: „Průchody mohou být vytvořeny také táhlými náložemi. Nálož, pozůstávající z jednotlivých dílčích náložů, předsunout se do minového pole a zapálí... Výbuchem jedné táhlé náložky vytvoří se průchod široký 3—4 m. K vytvoření 5—6 m širokého průchodu je nutné předsunout 2 táhlé náložky se vzdáleností 2—3 m od sebe a současně je zapálit...“

Organizace ženijního zabezpečení u pohraničního útvaru při přechodu k boj. zajištění státní hranice

Při přechodu k bojovému zajištění státní hranice je nutné v nejbližší době organizovat ženijní zabezpečení. Velitel pohraničního útvaru musí brát v úvahu opatření ženijního zabezpečení při ujasnění úkolu, zhodnocení situace a při konečném rozhodnutí. Podle časových možností může velitel žádat návrhy k organizaci ženijního zabezpečení nebo může od ženijního náčelníka žádat jen osvětlení některých otázek. Velitel musí však být s to v rozhodnutí samostatně stanovit nejdůležitější úkoly ženijního zabezpečení, což klade vysoké požadavky na jeho znalosti.

Obsah pokynů velitele pohraničního útvaru k ženijnímu zabezpečení

Pokyny je třeba chápat jako upřesnění dokumentů o použití. Pro jednotky přímého pohraničního zajištění:

- stupeň ženijně technického budování pohraničního úseku
- budování opěrných bodů čet a rot
- pořadí a termíny ženijních prací
- zvláštní opatření k přehrazení důležitých směrů
- opatření k přípravě průchodů
- opatření k maskování ženijních prací

— použití ženijních jednotek a ženijních strojů

Pro vševojskové zálohy:

— opatření k zajištění přesunu do nařízeného prostoru

— pořadí a termíny ženijního budování prostorů soustředění

— příprava plánovaného úseku rozvínutí.

Pro ženijního náčelníka pohraničního útvaru:

— úkoly pro ženijní průzkum

— požadavky na použití ženijních sil a materiálu

— úkoly k ženijnímu budování pohraničního úseku, těžiště při použití žen. strojů, úseky a směry, které je nutno dodatečně přehradit

— opatření k přípravě průchodů

— další požadavky na žen. zabezpečení ve prospěch pozemních sil

— budování VS pro případ přemístění štábu nebo operační skupiny.

Úkoly ženijního náčelníka pohraničního útvaru k organizaci ženijního zabezpečení

Zvláštnost v činnosti ženijního náčelníka pohraničního útvaru při zajištění státní hranice spočívá v tom, že odpadají podstatné prvky ženijního zhodnocení. Předem připravené vojenskogeografické přehledy obsahují nejdůležitější údaje ke zhodnocení terénu ve vlastním pohraničním území a na území protivníka do hloubky asi 10 km, jako např. vyhodnocení komunikační sítě, porosty, stavby, vliv terénu na bojovou činnost protivníka a vlastních jednotek s ohledem na roční dobu na součinnost s jinými ozbrojenými složkami. Tyto údaje jsou současně důležitým podkladem pro návrhy velitele pozemních sil.

Podklady k organizaci ženijního zabezpečení

Podkladem k organizaci ženijního zabezpečení žen. náčelníkem pohraničního útvaru jsou předpisy a nařízení k ženijnímu zabezpečení, úkoly stanovené veliteli pohraničního útvaru a zpracované údaje. Ženijní náčelník musí si ujasnit tyto údaje:

Závěrečné připomínky

a) Agresivita západoněmeckého imperialismu a názory a způsoby k rozpoutání války nutně způsobují, že bojová činnost pohraničního útvaru při přechodu k zajištění státní hranice v období

1. Ženijní průzkum: Úseky nebo objekty, doba a úkoly, kde bude těžiště ženijního pozorování uvnitř vševojskového systému pozorování.

2. Ženijní budování pohraničního úseku: Které opěrné body nebo prostory vybudovat, kolik času je k dispozici, které práce provedou jednotky, které práce ženijní jednotky.

3. Důležité směry nebo úseky, které mají být dodatečně přehrazeny. Způsob přehrazení, zajištění prostředků, které jednotky mohou být k tomu použity.

4. Ženijní zabezpečení bojové činnosti zálohy velitel pohraničního útvaru. Jak zajistit přesun do nařízeného prostoru, které prostory, resp. úseky se mají ženijně budovat, zajištění ženijním materiálem.

5. Na které ženijní práce má být položeno těžiště maskování. K čemu přihlížet při žen. pracích v bezprostřední blízkosti hranice.

6. Která VS musí být ženijně vybudována; do kterého prostoru se předpokládá přemístění operační skupiny; prostředky k dispozici.

7. Které úkoly ženijního zabezpečení je nutné připravit nebo splnit ve prospěch činnosti pozemních sil. Kde se mají připravit průchody, příprava náloží, úkoly, vyplývající pro součinnost s pozemními silami.

8. Které úkoly ženijního zabezpečení musí být splněny, do kdy, v jakém rozsahu a jakými silami (podklad k plánování). Způsob použití ženijních prostředků pohraniční brigády a útvaru. Jaké jednotky je účelné vytvořit k ženijnímu zabezpečení. Která opatření ženijního zabezpečení musí být koordinována s činností jednotek, příp. které práce je nutné zajistit prostředky jednotek.

Výsledky této činnosti jsou pro ženijního náčelníka pohraničního útvaru podkladem k plánování všech opatření ženijního zabezpečení. Je výhodné vyjádřit nejdůležitější úkoly graficky na mapě a doplnit tabulkami a grafikony (např. tabulka použití žen. sil, tabulka rozdělení ženijních prostředků, plán ženijních zátarasů). Podle těchto dokumentů zpracovává se nařízení k ženijnímu zabezpečení.

zvýšeného napětí musí být organizována. Proto se začíná při přechodu k bojovému zajištění státní hranice se ženijním budováním pohraničního úseku — nebylo-li výslovně nařízeno jinak.

Poněvadž ženijní práce v pohraničním úseku probíhají pod přímým pozorováním protivníka, je nutné věnovat zvláštní pozornost opatřením k maskování. Ženijní zabezpečení je úkol všech jednotek. Ze značného rozsahu ženijních prací a malého počtu ženijních jednotek u pohraničního útvaru vyplývá, že většinu ženijních prací, zvláště při budování objektů polního opevnění, budou si muset provést útvary samy.

b) Ženijní zabezpečení činnosti pohraničního útvaru při zajištění státní hranice je integrující součástí vlastní bojové činnosti. Pohraniční útvar může splnit vysoké požadavky k zajištění státní hranice jen při dokonalém ženijním zabezpečení každé bojové činnosti.

c) Pohraniční útvary působí v pohraničních úsecích, v nichž jsou dislokovány již v míru. Musí plně využít výhodu dokonalé znalosti terénu ke včasnému ženijnímu průzkumu. K tomu patří periodicky upřesňovat jednotlivé prvky ženijního budování pohraničního úseku. Poněvadž ženijní zabezpečení je komplexem objektů pohraničního zajištění, je nutné více přihlížet k požadavkům na zajištění státní hranice.

d) K bojovému zajištění státní hranice přechází se často v krátké době. To klade vysoké požadavky na velitele a štáby při konečném rozhodnutí. Velitel musí být

s to stanovit sám nejdůležitější úkoly ženijního zabezpečení. Proto musí znát úkoly ženijního zabezpečení, rozsah, obsah a normy ženijních prací. Protože hlavní část ženijních prací uskutečňují pod přímým řízením velitelů útvaru samy, závisí tempo a kvalita ve značné míře na počtu hodin a stupni výcviku vojáků, poddůstojníků a důstojníků. Část ženijních prací, jako trhání a minování, vyžaduje speciální výcvik. Bylo by však účelné, aby část vojáků, poddůstojníků a důstojníků prošla i tímto speciálním výcvikem.

e) V období zvýšeného napětí plní pohraniční jednotky až do operačního podřízení samostatně úkoly k zajištění a obraně státní hranice. Při každé činnosti pohraničního útvaru je třeba brát v úvahu již v této etapě předpokládanou činnost svazků pozemních sil. Tato zásada ovlivňuje také ženijní zabezpečení.

f) Ženijní zabezpečení zajištění státní hranice vyžaduje velké množství ženijního materiálu. K budování zátarasů i k jiným žen. pracím je proto nutné plně využívat materiál z místních zdrojů. K tomu je třeba přihlížet již při plánování. Ke zvýšení účinnosti zátarasů, zvláště proti obrněným vozidlům, je nutné položit protitanková minová pole na jednotlivých směrech, na cestách, mostech a jiných objektech.

Článek seznamuje čtenáře s některými názory na uplatňování služebního předpisu a praktickou realizaci zásad využívání a ženijně technického budování terénu při bojovém zajištění státní hranice v rámci pohraničního útvaru.